

Nr 79.

Av herrar **von Koch** och **Petrén**, om vidtagande av åtgärder till skyddande av vissa fågelarter.

I samband med naturskyddsfrågans behandling i riksdagen framhölls från olika håll nödvändigheten av en revision av vår jaktlagstiftning, avseende att bereda skydd även åt andra djur än de i egentlig mening jaktbara och särskilt åt sådana arter, som på grund av sin sällsynthet löpte fara att utrotas. Dessa fordringar ha även i någon ringa mån blivit tillgodosedda i den nya lagen om rätt till jakt och den reviderade jaktstadgan av den 8 november 1912. Sålunda har björnen kommit i åtnjutande av ett visst skydd på statens mark, de förut av statsmedel utgående skottpenningar för fällande av lodjur ha avskaffats, och en del tidigare icke skyddade vadare och simfåglar ha blivit fridlysta under viss tid av året. Dock återstå ännu viktiga önskemål att fylla, innan man kan anse, att på jaktlagstiftningens väg gjorts vad som kan och bör göras i berörda hänseende. Detta gäller särskilt en hel grupp av fåglar, nämligen våra rovfåglar, vilka — bortsett från tre ugglearter, som åtnjuta fridlysning enligt k. förordningen angående skydd för åt lantbruket nyttiga fåglar den 8 november 1912 — fortfarande äro i saknad av varje slags skydd, prissgivna åt förödande förföljelse.

Den gamla åsikten att alla rovfåglar vore att betrakta endast och allenast såsom blodtörstiga skadedjur, vilka borde förföljas och utrotas med alla till buds stående medel, har på senare tider så småningom fått vika för en riktigare och mera vidsynt uppfattning. Framför allt har man börjat få ögonen öppna för den ovärderliga nytta, de flesta rovfåglar göra jordbruket och skogsbruket genom att hålla efter de skadliga gnagarna och som i mångdubbel måtto uppväger den skada, de stundom kunna förör-

saka genom att förgripa sig på fjäderfä eller matnyttigt villebråd. Till åkerns och skogens skyddsandar bland rovfåglarna äro i främsta rummet att räkna *ugglorna*, *vråkarna* och *tornfalken*, vilka enbart ur denna synpunkt synas väl förtjänta av fridlysning åtminstone under fortplantningstiden.

»Jaktvården är ett i jämförelse med lant- och skogshushållningen underordnat ämne för det allmännas omsorger och har sitt berättigande endast i den mån den är förenlig med andra viktigare näringar», heter det med rätta i motiveringen till sakkunniges i december 1909 avgivna förslag till revision av jaktlagstiftningen. Nyare tiders biologiska erfarenheter ha för övrigt ådagalagt, att en fullständig utrotning eller alltför stark decimering av rovfåglarna ingalunda kan vara förenlig med jaktvårdens sanna intresse. Den roll, rovfåglarna spela i naturens hushållning, har nämligen betydelse även därutinnan att de i första hand bemäktiga sig sjuka, skadade och svagt utvecklade individer bland de andra djuren och sålunda bidra till att bevara respektive djurarter friska och livskraftiga. Rovfåglarnas blotta närvaro tjänar dessutom till att hos de svagare djuren väcka och vidmakthålla den vaksamhet och självbevarelsedrift samt de för arten utmärkande egenskaper, utan vilka de ohjälpligt skulle duka under i kampen för tillvaron.

Tack vare det livliga intresse för naturskydd, som på senare tider gjort sig gällande hos oss så väl som i andra land, har man emellertid börjat inse, att rovfåglarna även förtjäna att skyddas för sin egen skull, oavsett den nytta eller skada de kunna göra. De äro onekligen de vackraste och i alla avseenden mest fulländade av alla fåglar. Deras höga, sirliga flykt och präktiga uppträdande i övrigt göra att de måste ådraga sig varje naturvāns uppmärksamhet och i högre grad än andra fåglar utgöra en prydnad för det landskap de tillhöra. Därtill kommer, att flera rovfågelarter, såsom *örnarna*, *jaktfalken* och *pilgrimsfalken*, *gladan*, *kärrhökarna* och *ugglan* höra till de djurarter, som på senare tider till den grad avtagit i antal, att de i stället för att utsättas för skoningslös förföljelse borde skyddas såsom levande naturminnesmärken. I detta sammanhang må även fällas ett gott ord för en annan fågel, som visserligen icke tillhör rovfåglarnas ordning men likväl förtjänar att skyddas på samma grunder, som anförts beträffande de nyssnämnda rovfåglarna. Denna fågel är *korpen*.

Till de mångahanda skäl, som sålunda tala för beredande av skydd åt våra rovfåglar, komma slutligen sådana av rent etisk art, i det att

förföljelsen mot rovfågeln ofta tager former, som uppenbart strida mot djurskyddets och naturskyddets enklaste fordringar.

De faktorer, som verka förödande på vår svenska rovfågelfauna och som, om allt får fortgå som hittills, förr eller senare måste medföra fullständig utrotning åtminstone av mera sällsynta arter, äro rovfågelpremieringen, rovfågelfångsten med sax, samt skyttet för uv och skyttet vid fåglarnas boplatser.

Som bekant utbetalas fortfarande på åtskilliga orter i vårt land skottpenningar för dödande av duvhök, vartill landstingen, hushållnings-sällskapen och i vissa trakter även kommunerna bidraga med större eller mindre belopp. Nu är det emellertid en känd sak, att varken den stora massan av skyttar eller flertalet av de personer, som ha att utbetala skottpenningar, förstå att skilja duvhöken från andra mer eller mindre närbesläktade fåglar. Följden härav blir den att premieringen drabbar icke blott »den skyldige», det vill här säga duvhöken, utan även en hel del andra oskadliga eller nyttiga fåglar. Särskilt är det den för jordbruket så avgjort nyttiga *ormvråken*, som får sitta hårt emellan till följd av sin likhet med höken.

I avsikt att närmare konstatera detta missförhållande företogs härom året genom domänstyrelsens bemedling en sakkunnig undersökning av ett större antal fötter av fåglar, för vilka skottpenningar utbetalats inom olika län under ett och samma år. Undersökningen gav till resultat, att endast 43 proc. av de premierade fåglarna varit duvhökar, under det resten utgjorts av andra fåglar av de mest skilda arter, från ormråk och bivråk till gök och trast. Då hela antalet i Sverige årligen premierade »duvhökar» enligt statistiken uppgår till i medeltal 15,000, följer härav att vi årligen betala skottpenningar för dödandet av mellan 8- och 9,000 nyttiga eller oskadliga fåglar, vartill givetvis kommer ett mångdubbelt större antal, som utmönstrats genom kontrollen och sålunda icke blivit premierade.

I anledning av skrivelse från 1912 års riksdag stadgades för hela landet gällande förbud mot användande av sax för fångande av däggdjur. Emellertid ligger det en betänklighetsfull inkonsekvens i att å ena sidan förbjuda allt fångande av däggdjur medels sax men å andra sidan fortfarande tillåta att fåglar utsättas för detta fångsätt.

Frånsett det föga humana i denna metod, äro rovfågelsaxarna fullkomligt blint verkande redskap, som utgöra en lika stor fara för nyttiga som för s. k. skadliga fåglar, för fridlysta som för icke fridlysta, för

sällsynta såväl som för allmänna arter. Detta gäller särskilt om de mycket använda s. k. pålsaxarna, som gillras utan lockbete på stolpar, i trädkoppar eller på andra upphöjda föremål, där rovfåglar bruka slå sig ned. I Finland, där saxfångsten vunnit ännu större utbredning än hos oss, har av vissa jaktvårdsföreningar förts statistik över på detta sätt fångade fåglar. Därvid har visat sig, att av hela antalet fångade fåglar högst 25 proc. utgjorts av såsom övervägande skadliga ansedda rovfåglar. De övriga ha varit för jordbruket nyttiga rovfåglar, såsom vråkar, ugglor och smärre falkar samt dessutom ett stort antal icke rovfåglar. — Nu torde det med fog kunna frågas, huruvida det är klokt och överensstämmande med god hushållning att för att komma ett visst antal skadliga fåglar till livs uppföra tre gånger så många nyttiga varelser, och detta med användande av sådana redskap som saxarna.

Genom det, särskilt av våra jaktvårdare och sportjägare numera ganska allmänt praktiserade skyttet för uv, åstadkommes även stort manfall bland rovfåglarna. Detta skytte, som grundar sig på den instinktiva fiendskap, de flesta andra fåglar hysa mot berguven, är närmast avsett att användas mot kråkan och duvhöken, men blir ofta nog ödesdigert även för andra fågelarter, som då de gå till anfall mot den som lockfågel uppställda uven, jämväl nedskjutas. *Kolthoff* berättar sålunda, att vid ett namngivet gods hösten 1895 under en enda dag 92 vråkar föllades för uv. Detta rekord har emellertid sedermera slagits av en annan jaktherre, som enligt uppgift i Svenska Jägareförbundets Tidskrift på en dag skjutit mellan 2- och 300 ormvråkar.

Ett hittills över hela vårt land mycket använt sätt för rovfåglarnas utrotande har slutligen varit att vårtiden uppsöka deras bon och från ett bakhåll nedskjuta de gamla fåglarna. Därvid inträffar ej sällan att de värnlösa ungarna, sedan föräldrarna dödats, lämnas att svälta ihjäl i det svårtillgängliga nästet. Ett sådant omänskligt förfarande skulle kunna förekommas, om rovfåglarna bereddcs skydd under fortplantningstiden. Med hänsyn till jaktvårdens intressen torde man emellertid från en dylik fridlysning måhända böra undantaga duvhök och sparvhök. De fågelarter, vilka enligt vårt förmenande genom särskilda åtgärder böra utöver vad redan är fallet beredas lämpligt skydd, äro *kungsörn* och *havsörn*, *gladan*, *kärrhök*, samtliga *ugglearter* med undantag möjligen av *kattugglan*, samtliga *vråkar* och *falkar* ävensom *fiskgjuse* och *corp*.

Ovan hava framhållits de faktorer, vilka var för sig eller tillsammans verka förödande av dessa fågelarter. Flera utvägar kunna nu tänkas

ägnade att förekomma eller åtminstone minska förödelsen. Förbud gällande för hela riket skulle kunna införas mot användande av sax till fångande av fåglar eller ock skulle för vissa fågelarter detta förbud kunna inskränkas att gälla endast vissa delar av landet. Vidare skulle syftet kunna främjas genom stadgande av förbud i lämplig omfattning mot skytte för uvbulvan samt genom fridlysning hela året eller under fortplantningstiden av de fågelarter, vilkas fredande finnes önskvärt. Genom åtgärder i nu antydd riktning skulle tydligen jämväl i väsentlig mån förtagas de skadliga verkningarna av rovfågelpremieringen.

Vilka utvägar som böra väljas lär emellertid bero på närmare utredning och överbägende. Det torde nämligen vara oundvikligt, att de åtgärder, som vi avse, åtminstone vad vissa fågelarter angår, delvis måste lämpas efter vad efter skedd undersökning kan finnas för olika delar av landet ändamålsenligt, efter fågelarternas talrikare eller sparsammare förekomst på skilda orter och huvudsakligen därpå beroende betydelse för lant- och skogshushållningen, efter de levnadsförhållanden, under vilka de förekomma m. m. Exempelvis må nämnas, att kattugglan förekommer ganska sparsamt i Skåne och där kan anses vara en om icke nyttig så åtminstone föga skadlig fågel, under det densamma i nordligare delar är talrikt förekommande och genom ingrepp såväl på hemdjur som nyttiga småfåglar måste betraktas som överbägende skadlig. Med det i Skåne gängse förödande skyttet för uvbulvan förhåller det sig så, att åtskilliga rovfåglar under sina flyttningsfärder mot söder under hösten draga över denna provins i stora skaror och särskilt vid vissa vindar stanna några dagar eller i varje fall kortare tid. De äro då lätt åtkomliga för skytte för uvbulvan och nedskjutas i mängd. Liknande förhållanden lära ej kunna påvisas från andra landsdelar. Fåglarna förekomma där spridda på vidsträckta områden och skyttet för uv kan ej där verka särskilt ödeläggande.

Åtgärder i ämnet måste alltså föregås av en sakkunnig utredning i nu nämnda avseenden, som ock bör avse de fågelarter, som äro i avtagande i den grad, att deras skyddande med hänsyn till deras betydelse för lant- och skogshushållningen samt ur naturskyddssynpunkt är erforderligt. En dylik utredning kan emellertid ej lämpligen av riksdagen åstadkommas utan torde böra ske genom Kungl. Maj:ts åtgörande, varefter Kungl. Maj:t bliver i tillfälle vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kan giva anledning.

Med åberopande av det anförda tillåta vi oss föreslå,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning och undersökning vidtaga lämpliga åtgärder till skyddande av sådana fågelarter, för vilka ur de i motionen framhållna synpunkter skydd finnes böra beredas, samt, därest för ändamålet riksdagens medverkan erfordras, därom till riksdagen inkomma med förslag.

Stockholm den 4 februari 1916.

G. H. von Koch.

Alfred Petré.

I motionens syfte instämmer

Fritz Hallberg.